

Jansweg 25 te Haarlem

een bureauonderzoek (JNW.0.2018)

I.S.J. Beckers

I·V·O·B

Colofon

IVO·B Rapport 1805

Jansweg 25 te Haarlem
een bureauonderzoek (JNW.0.2018)

Auteur: I.S.J. Beckers

Opdrachtgever: BK Ingenieurs

Versie rapport: definitief, 30 november 2018

© IVO·B, Lopik

Dit rapport is te gebruiken door de opdrachtgever en is te vermenigvuldigen door de opdrachtgever ten behoeve van eigen gebruik in de eigen organisatie. Door IVO·B verstrekte rapporten mogen niet door derden zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van IVO·B openbaar worden gemaakt, verveelvuldigd worden dan wel geëxploiteerd worden of ter kennis van derden worden gebracht.

Autorisatie:
I.S.J. Beckers

ISSN-nummer 2451-9855

IVO·B, Allround Archeologie
Juliana van Stolberglaan 36
3411 XD Lopik
06-83968168
Email: contact@ivob.nl
Website: www.ivob.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	6
2	Bureauonderzoek	6
2.1	Beleid.....	6
2.2	Doelstelling en vraagstelling.....	7
2.3	Methodiek.....	7
3	Resultaten bureauonderzoek.....	9
3.1	Huidige situatie	9
3.2	Toekomstige situatie	10
3.3	Landschappelijke situatie van het onderzoeksgebied	11
3.4	Bekende archeologische gegevens	13
3.5	Historische situatie.....	17
3.6	Gespecificeerde archeologische verwachting.....	20
3.7	Effect van de voorgenomen ingreep op de verwachte waarden	21
3.8	Conclusie	21
4	Advies	22

Lijst van afbeeldingen en tabellen

Afb. 1	Locatie van het plangebied (rode kader).....	6
Afb. 2	Detailkaart van het plangebied.....	8
Afb. 3	Foto van de westgevel (Enderman 2018).....	9
Afb. 4	Foto van de oostgevel (Enderman 2018).	10
Afb. 5	Huidig grondplan.	10
Afb. 6	Bouwtekening van de begane grond van het nieuwe pand.	11
Afb. 7	Locatie van het plangebied op de Vereenvoudigde Geologische Kaart van Haarlem en omgeving (Blokzijl et al. 1995).....	12
Afb. 8	Locatie van het plangebied op de Archeologische Beleidskaart van de gemeente Haarlem (ABH, Groot 2009).	14
Afb. 9	Geologisch profiel uit 1973-74. De foto is genomen richting het oosten, het pand van de Jansweg 25 is zichtbaar op de achtergrond. (de Jong 1985).	14
Afb. 10	Locatie van Archis-meldingen en AMK-terreinen in het onderzoeksgebied (Archis).	15
Afb. 11	Locatie van het plangebied (zie rode pijl) op de stadsplattegrond van Haarlem door Jacob van Deventer uit ca. 1570 (Noord-Hollands Archief).	16
Afb. 12	Locatie van het plangebied (zwarte cirkel) op de kaart van Wils uit 1646. Deze kaart is oostgericht (Noord-Hollands Archief).	17
Afb. 13	Locatie van het plangebied (zwarte cirkel) op de kaart van De Hooghe uit 1689 (Noord-Hollands Archief). Deze kaart is oostgericht.....	18
Afb. 14	Locatie van het plangebied (zwarte cirkel) op de kaart van Van Baarselen en Nautz uit 1829 (Noord-Hollands Archief). Deze kaart is westgericht.	19
Afb. 15	Locatie van het plangebied op de Bonnekaart van 1877 (Bureau Militaire Verkenningen 1877-1926).....	20

Administratieve gegevens

Provincie	Noord-Holland
Gemeente	Haarlem
Toponiem	Jansweg 25
Kadastrale gegevens	Kadastrale gemeente Haarlem, sectie B, perceel 3266
Oppervlakte plangebied	213 m ²
Opdrachtgever	BK Ingenieurs
coördinaten	104.123-489.039 104.118-489.023 104.137-489.020 104.131-489.037
Bevoegde overheid	Gemeente Haarlem
Contactpersoon namens de gemeente Haarlem	Dhr. P.A.M.M. van Kempen
ARCHIS-zaakidentificatienummer	4642778100
Projectcode gemeente Haarlem	JNW.0.2018
Opsteller rapportage	I.S.J. Beckers
Beheer en locatie documentatie	IVO·B, Lopik

Samenvatting

In opdracht van BK Ingenieurs is door IVO·B, Allround Archeologie een bureauonderzoek uitgevoerd van de locatie Jansweg 25 te Haarlem. In het plangebied zal de bestaande bebouwing gesloopt worden en zal een appartementengebouw met op de begane grond winkels gebouwd worden. Het bureauonderzoek is uitgevoerd in het kader van de aanvraag van een omgevingsvergunning.

Op basis van het bureauonderzoek is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld:

In het plangebied kunnen op meerdere niveaus archeologische waarden aanwezig zijn. In de ondergrond van het plangebied zijn mogelijk nog twee vegetatieniveaus aanwezig, gescheiden door enkele duinverstuivingsfases. Het bovenste niveau bevindt zich op een variërende diepte van 0,07 tot 0,6 m –NAP (ca. 1,07 tot 1,6 m –mv). In dit niveau is handgevormd aardewerk uit het Laat-Neolithicum en de Vroege Bronstijd, vuursteenartefacten zoals pijlpunten en houtskoolfragmenten gevonden. Direct onder de laag zijn veel eerdgetouw-ploegsporen waargenomen. Het is niet zeker of het onderste niveau ook een cultuurlaag betreft of een natuurlijk ontstane vegetatiehorizont. De bovenste laag wordt afgedekt door een duinverstuivingsfase die uit de periode van de Bronstijd of de IJzertijd kan dateren.

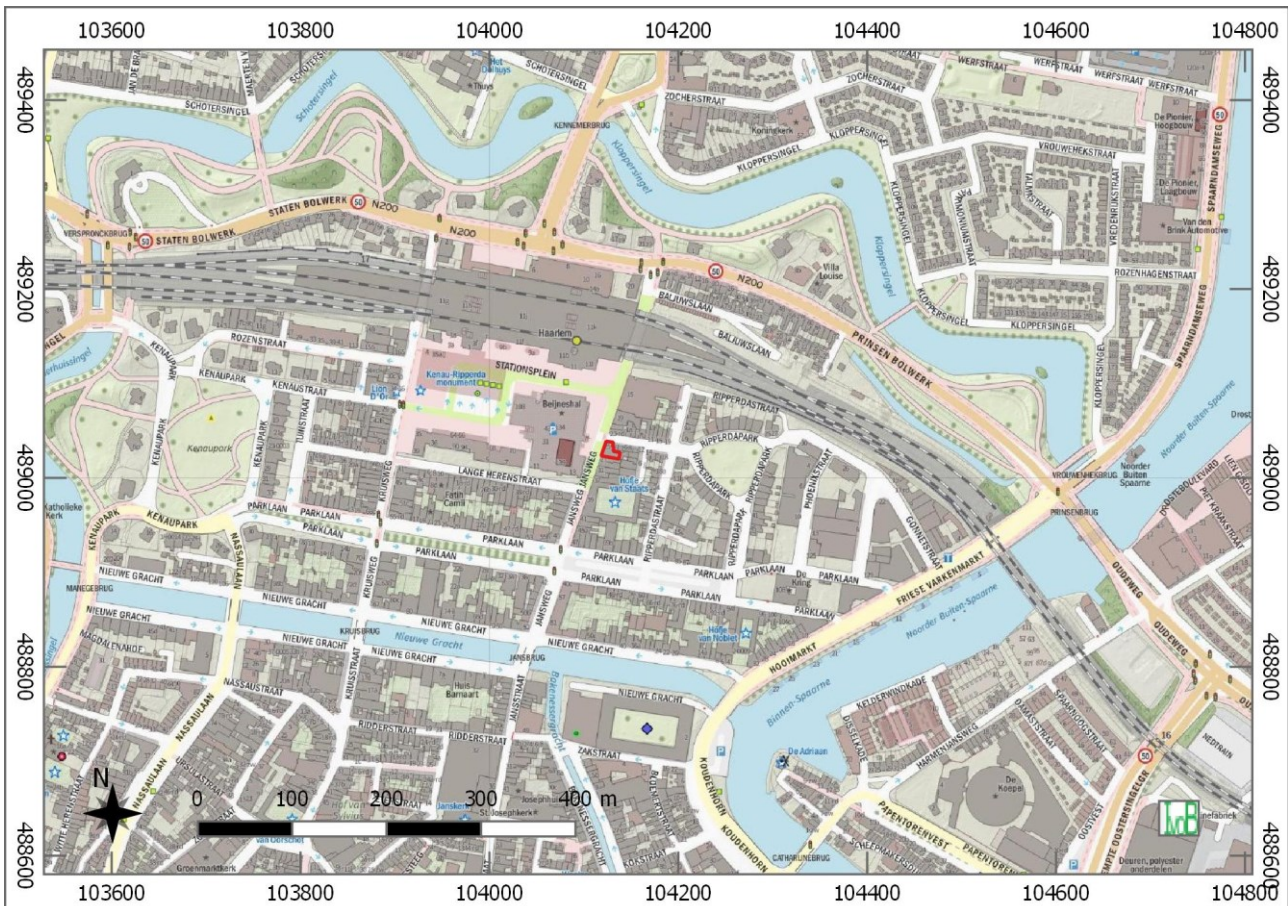
In de bovengrond kunnen nog resten aanwezig zijn van bebouwing uit de Late Middeleeuwen of Nieuwe tijd. Het is niet precies bekend wanneer de eerste bewoning langs de Jansweg plaatsvond, maar op de locatie van het plangebied zijn daar al aanwijzingen voor uit de 16^e eeuw n. Chr. Waarschijnlijk is het plangebied sinds het einde van de 17^e eeuw bewoond geweest. Uit bouwhistorisch onderzoek blijkt dat er nog elementen uit deze periode in het huidige pand aanwezig kunnen zijn. Op de locatie van het plangebied zijn waarschijnlijk nog funderingen uit het einde van de 17^e eeuw, de 18^e eeuw en de 19^e eeuw aanwezig. De bouwhistorische elementen van het pand uit de 19^e eeuw en daarvoor zijn gewaardeerd met een positieve of hoge monumentwaarde. De resten bevinden zich direct onder het maaiveld in de ca. 1 m dikke stadsophogingslaag. Op de locatie van de huidige kelder zullen de resten uit de Late Middeleeuwen verstoord zijn geraakt.

De nieuwe bebouwing krijgt een ander grondplan dan de huidige bebouwing. De noord- west- en zuid-funderingen worden wel op de plaats van de huidige funderingen aangelegd maar de funderingen aan de binnenzijde en aan de oostzijde komen op een andere plaats. Dit betekent dat bij het uitgraven van de funderingssleuven nog archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd verstoord kunnen worden. De liftschacht wordt tot een diepte van ca. 1,5 m –mv uitgegraven en dat betekent dat op deze locatie waarschijnlijk tot in het prehistorische niveau in de ondergrond gegraven gaat worden. Tijdens de uitvoering van de geplande werkzaamheden kunnen dus archeologische waarden verstoord worden.

Het is mogelijk dat in het plangebied archeologische of bouwhistorische waarden aanwezig zijn die tijdens de voorgenomen werkzaamheden verstoord kunnen worden. Om de op het bureauonderzoek gebaseerde gespecificeerde verwachting voldoende te kunnen aanvullen en toetsen, adviseert IVO·B, Allround Archeologie, om eerst het pand tot aan het maaiveld te slopen en vervolgens een opgraving (DO) in het plangebied uit te voeren. Dit betekent dat als in het plangebied archeologische resten aanwezig zijn, deze gedocumenteerd worden voordat de bouwwerkzaamheden van start kunnen gaan. De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE). Het verdient verder de aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 5.10 van de Erfgoedwet.

1 Inleiding

In opdracht van BK Ingenieurs is door IVO·B, Allround Archeologie een bureauonderzoek uitgevoerd van de locatie Jansweg 25 te Haarlem. In het plangebied zal de bestaande bebouwing gesloopt worden en zal een appartementengebouw met op de begane grond winkels gebouwd worden. Het bureauonderzoek is uitgevoerd in het kader van de aanvraag van een omgevingsvergunning.

Afb. 1 Locatie van het plangebied (rode kader).

Het bureauonderzoek is uitgevoerd in oktober 2018 door I.S.J. Beckers (senior prospector).

2 Bureauonderzoek

2.1 Beleid

Het plangebied maakt deel uit van het bestemmingsplan Nieuwstad, dat op 1 oktober 2012 door de gemeente Haarlem is vastgesteld. In dit bestemmingsplan heeft het plangebied de dubbelbestemming 'Waarde Archeologie 2' gekregen. In deze zone geldt dat archeologisch onderzoek verplicht bij bodemingrepen groter dan 50 m² en dieper dan 30 cm –mv.¹

Dit bureauonderzoek is gebaseerd op de uitvoeringskaders zoals genoemd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 4.1).² De gemeente Haarlem heeft

¹ <http://www.ruimtelijkeplannen.nl>

² SIKB 2018

aanvullende eisen opgesteld waar het bureauonderzoek aan zou moeten voldoen en deze eisen zijn toegepast in dit bureauonderzoek.³

2.2 Doelstelling en vraagstelling

Bureauonderzoek vormt de eerste fase van archeologisch onderzoek in een gebied. Tijdens een bureauonderzoek worden de huidige situatie, de toekomstige situatie, de landschappelijke situatie, de bekende archeologische gegevens uit de omgeving en de historische situatie van het plangebied onderzocht. Door middel van een synthese van de onderzochte gegevens wordt een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld. Als er eenmaal een gespecificeerde verwachting is opgesteld wordt er onderzocht of de verwachte archeologische waarden door de voorgenomen ingreep bedreigd worden en zo ja, op welke wijze en of een verstoring van de potentiële archeologische waarden voorkomen kan worden. Als het niet mogelijk is om een verstoring van de verwachte archeologische waarden te voorkomen, wordt een advies opgesteld voor archeologisch vervolgonderzoek.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld;

- Zijn er mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig en zo ja, wat is de gespecificeerde verwachting?

Als er mogelijke archeologische waarden aanwezig zijn;

- Worden de verwachte archeologische waarden bedreigd door het uitvoeren van de voorgenomen werkzaamheden?
- Is het plangebied voldoende onderzocht?

Als de mogelijke archeologische waarden bedreigd worden door de voorgenomen werkzaamheden en het plangebied nog niet voldoende is onderzocht;

- Welke vorm van archeologisch onderzoek is de beste manier om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om tot een selectiebesluit te komen?

2.3 Methodiek

Het bureauonderzoek bestaat uit elf onderdelen;

1. Aanmelden onderzoek bij Archis,
2. vermelden (en toepassen) overheidsbeleid,
3. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en beschrijving huidig gebruik van het plangebied,
4. beschrijven van de toekomstige situatie,
5. beschrijven van de landschappelijke situatie van het onderzoeksgebied,
6. beschrijven van de bekende archeologische gegevens uit het onderzoeksgebied,
7. beschrijven historische situatie (en mogelijk aanwezige bouwhistorische

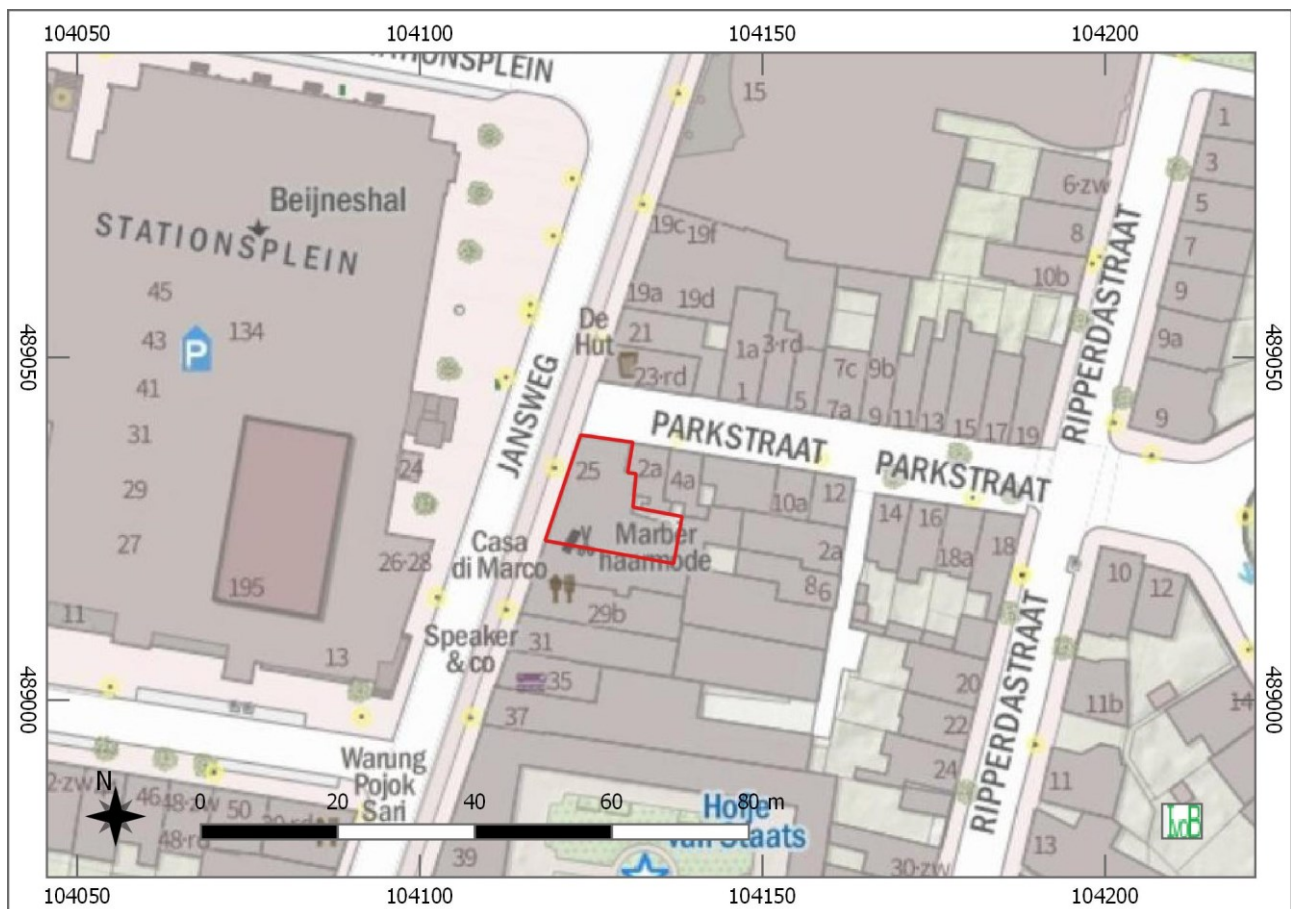
³ Gemeente Haarlem, Bureau Archeologie 2014

waarden) in het plangebied,

8. opstellen gespecificeerde archeologische verwachting,
9. onderzoeken van de consequenties van de voorgenomen ingreep op de gespecificeerde archeologische verwachting,
10. afmelden onderzoek bij Archis,
11. aanleveren digitale gegevens bij het e-depot.

Onderdeel 2 is vermeld in paragraaf 2.1, onderdelen 3 tot en met 9 zijn vermeld in paragrafen 3.1 tot en met 3.7. Op basis van onderdelen 3 tot en met 7 wordt een gespecificeerde verwachting opgesteld; onderdeel 8. Onderdeel 9 is gebaseerd op onderdelen 3 tot en met 8. De processtappen 1, 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

Om de landschappelijke en archeologisch positie van het plangebied beter in kaart te brengen, worden ook gegevens uit de direct omgeving van het plangebied onderzocht. Hierbij wordt met name naar locaties met een gelijke landschappelijke ligging gekeken. Het onderzoeksgebied kan gedefinieerd worden als een cirkel met een straal van 100 m rondom het plangebied.

Afb. 2 Detailkaart van het plangebied.

3 Resultaten bureauonderzoek

Afb. 3 Foto van de westgevel (Enderman 2018)

3.1 Huidige situatie

Het plangebied ligt in de binnenstad van Haarlem, ten zuiden van de kruising van de Jansweg en de Parkstraat. Het bestaat uit het pand en het achterterrein van de Jansweg 25. Het pand heeft twee verdiepingen en een kelder, die mogelijk uit de eerste helft van de 18^e eeuw dateert. De kelder bevindt zich aan de westzijde van het pand en is ca. 1,5 m diep. Op de begane grond was een lunchroom en een kapper gevestigd en de bovenverdieping is in gebruik als woonruimte. Aan de oostzijde van het pand bevindt zich een aanbouw met enkele keukens (afb. 4 en 5). Het pand dateert grotendeels uit de 19^e eeuw, maar elementen van het pand dateren mogelijk uit de 17^e of 18^e eeuw.⁴ De precieze funderingswijze van het pand is niet bekend. De locatie van het plangebied is weergegeven in afbeeldingen 1 en 2.

⁴ Enderman 2018

Afb. 4 Foto van de oostgevel (Enderman 2018).

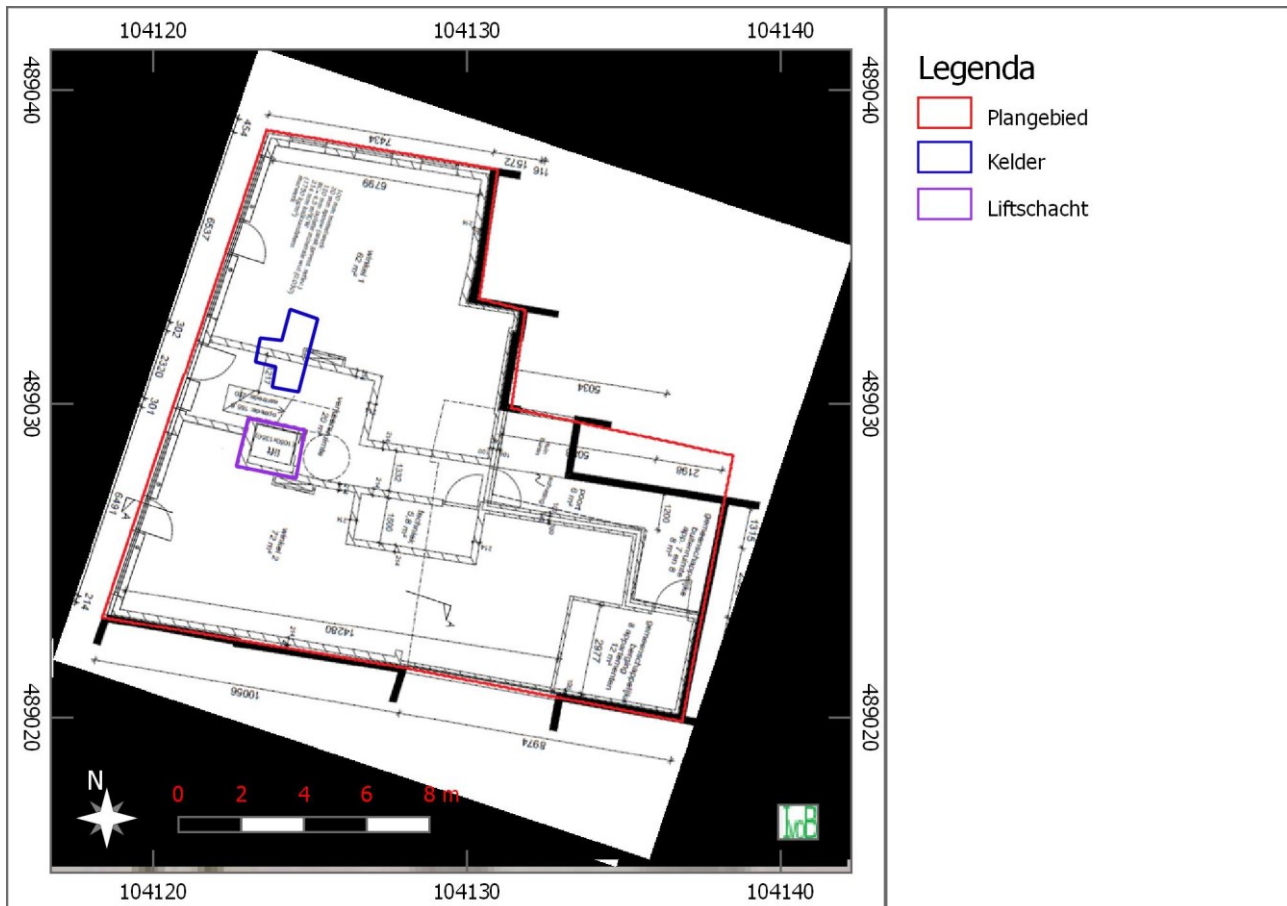

Afb. 5 Huidig grondplan.

3.2 Toekomstige situatie

In het plangebied zal de huidige bebouwing gesloopt worden en zal een appartementengebouw gerealiseerd worden. Op de begane grond komen twee winkelruimtes, een entree voor de appartementen en een berging aan de oostzijde (afb. 6). In de bovenste vier verdiepingen komen acht appartementen. Het nieuwe

gebouw zal gefundeerd worden op funderingsbalken op heipalen, ter plaatse van de nieuwe funderingsbalken zal tot een diepte van ca. 60 cm –mv gegraven worden. Het nieuwe pand heeft een andere indeling van de funderingen dan het huidige pand. Waarschijnlijk zullen dan ook op enkele locaties de funderingen van het huidige pand verwijderd moeten worden. De diepste verstoring is het plaatsen van een liftschacht in het centrale deel van het pand. Hier zal tot een diepte van ca. 1,5 m –mv gegraven worden. Voor het aanzicht van de westgevel van het nieuwe pand, zie het voorblad van dit rapport.

Afb. 6 Bouwtekening van de begane grond van het nieuwe pand.

3.3 Landschappelijke situatie van het onderzoeksgebied

Tijdens het onderzoek naar de landschappelijke ligging van het plangebied binnen het onderzoeksgebied zijn de volgende (hoofd)bronnen gebruikt:

- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)⁵
- Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000⁶
- Dinoloket⁷
- Geomorfologische kaart van Nederland⁸
- Vereenvoudigde Geologische Kaart van Haarlem en omgeving⁹

⁵ <http://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>

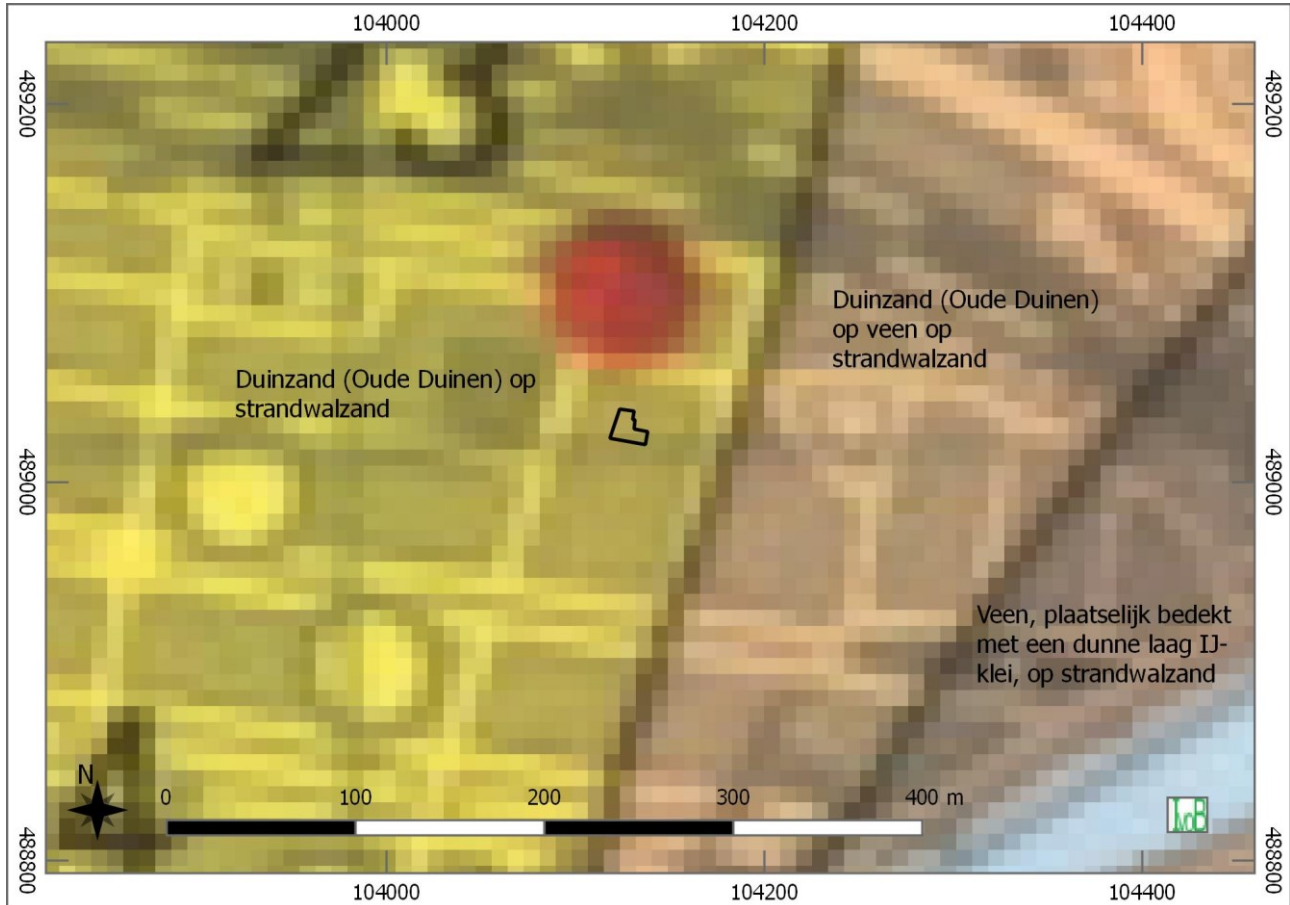
⁶ Vos en Markus 1992

⁷ <http://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen>

⁸ Alterra 2009

⁹ Blokzijl et al. 1995

Vanaf het begin van het Holoceen, ca. 9.700 v. Chr. is het plangebied door een toenemende zeewaterspiegel geleidelijk deel gaan uitmaken van het kustgebied van Noord- en Zuid-Holland. Eerst was er sprake van een groot kweldergebied, met een getijdenwerking. De in deze periode afgezette geul-, kwelder en wadafzettingen worden tot het Laagpakket van Wormer binnen de Formatie van Naaldwijk gerekend. Volgens het model van het dinoloket bevinden deze afzettingen zich op ca. 10,5 m –mv.¹⁰

Afb. 7 Locatie van het plangebied op de Vereenvoudigde Geologische Kaart van Haarlem en omgeving (Blokzijl et al. 1995).

Rond ca. 5300 jaar geleden stabiliseerde de kustlijn zich en ontstond langs de kustlijn een serie strandwallen. Waar de strandwallen droogvielen kon duinvorming plaatsvinden. Langs de min of meer stabiele kustlijn vond zandaanvoer plaats en daardoor kon de kust zich in westelijke richting uitbouwen. Hierbij is een gordel van noord-zuid-georiënteerde strandwallen ontstaan. De strandwal waarop Haarlem tot ontwikkeling is gekomen begon zich ongeveer 4800 jaar geleden te ontwikkelen. Vanaf het Laat-Neolithicum (ca. 3.000 tot 2.000 v. Chr.) vond op deze strandwal bewoning plaats.

De locatie van deze strandwal is afgebeeld op de Vereenvoudigde Geologische Kaart van Haarlem en omgeving en het plangebied ligt op deze strandwal (afb. 7). Ten oosten van dit plangebied is een zone waar tussen het duinzand en het strandwalzand een veenlaag gevormd is.¹¹ Op de digitale geomorfologische kaart van Nederland is het plangebied gekarteerd als bebouwd maar is een nabije zone wel als strandwal (code: 4K39) geclassificeerd.¹² Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) is op

¹⁰ <http://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen>

¹¹ Blokzijl et al. 1995

¹² Alterra 2009

basis van de maaiveldhoogte de ligging van de strandwal niet goed te herkennen, waarschijnlijk is door de ligging van het gebied binnen de stadskern van Haarlem het terrein geëgaliseerd. De maaiveldhoogte ligt op ca. 1 m NAP.¹³

Uit rond het plangebied uitgevoerd archeologisch onderzoek blijkt dat in de periode tussen het Laat-Neolithicum en het begin van de jaartelling nog een verstuvingsfase heeft plaatsgevonden waarna de strandwal nogmaals is opgehoogd. Nadat het plangebied in de 17^e eeuw deel ging uitmaken van de stad Haarlem is de top van de duinafzettingen omgewerkt en opgenomen in een 1 tot 1,5 m dikke, humeuze stadsophogingslaag.¹⁴

3.4 Bekende archeologische gegevens

Tijdens het onderzoek naar de bekende archeologische gegevens binnen het onderzoeksgebied zijn de volgende (hoofd)bronnen gebruikt:

- Archeologische beleidskaart van de gemeente Haarlem (ABH)¹⁵
- Archeologisch InformatieSysteem (Archis 3.0)¹⁶
- Informatie van het Bureau Archeologie van de gemeente Haarlem
- Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie¹⁷

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Haarlem ligt het plangebied in de beleidscategorie 2, met een archeologische onderzoeksverplichting vanaf een oppervlakte van 50 m² en een diepte van 30 cm –mv (afb. 8). De reden hiervoor is de ligging in de Nieuwstad, een gebied dat in de 17^e eeuw bij de stadskern van Haarlem is gekomen. In dit gebied worden archeologische waarden uit de Nieuwe tijd verwacht.¹⁸ Op de Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie zijn op de locatie van het plangebied geen archeologische of cultuurhistorische waarden gekarteerd.¹⁹

Het plangebied maakt deel uit van een AMK-terrein met een hoge archeologische waarde. Dit is de stadskern van Haarlem. In de stadskern komen nederzettingsresten uit de periode Laat-Neolithicum-Romeinse tijd en de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd voor.²⁰ Op de hoek van de Jansweg en de Lange Heerenstraat is in een bouwput een drinknapje van Siegburg-aardewerk uit de Late Middeleeuwen gevonden. Deze vondstlocatie is in Archis abusievelijk bij de hoek van de Jansweg en de Parkstraat gezet.²¹ Op 80 m ten westen van het plangebied is ook een melding van een Siegburg-drinknapje op de hoek van de Jansweg en de Lange Herenstraat in Archis gezet, waarschijnlijk een dubbele melding.²²

¹³ <http://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>

¹⁴ Van den Berg 2011

¹⁵ Groot 2009

¹⁶ <http://archis.cultureelerfgoed.nl>

¹⁷ https://maps.noord-holland.nl/GeoWeb51HTML5/Index.html?configBase=https://maps.noord-holland.nl/Geocortex/Essentials/GeoWeb51/REST/sites/Informatiekaart_Landschap_en_Cultuurhistorie/viewers/ILC_HTML5/virtualdirectory/Resources/Config/Default

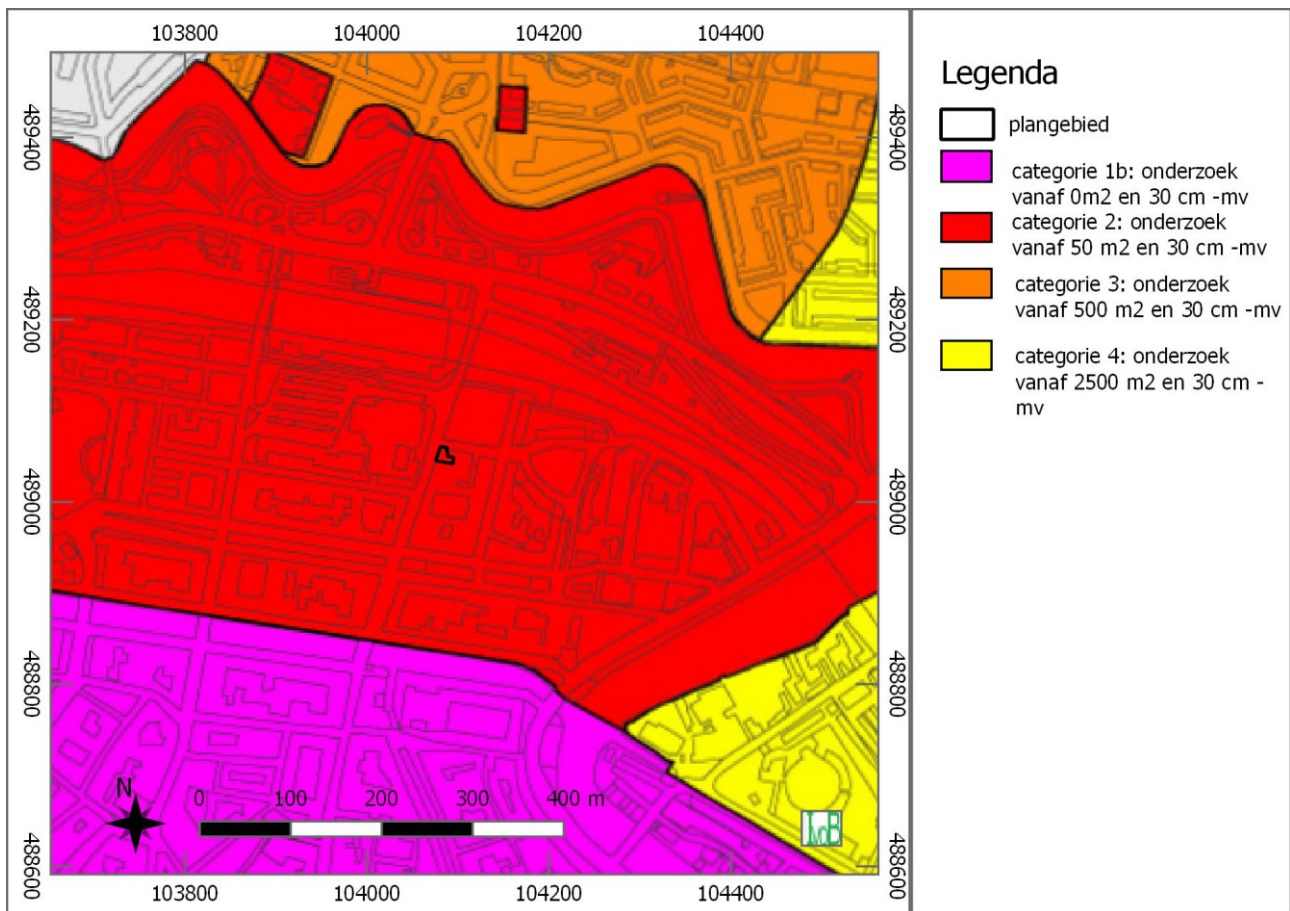
¹⁸ Groot 2009

¹⁹ https://maps.noord-holland.nl/GeoWeb51HTML5/Index.html?configBase=https://maps.noord-holland.nl/Geocortex/Essentials/GeoWeb51/REST/sites/Informatiekaart_Landschap_en_Cultuurhistorie/viewers/ILC_HTML5/virtualdirectory/Resources/Config/Default

²⁰ AMK-terrein 13913

²¹ Archis-objectnummer1032682

²² Archis-objectnummer 1032029

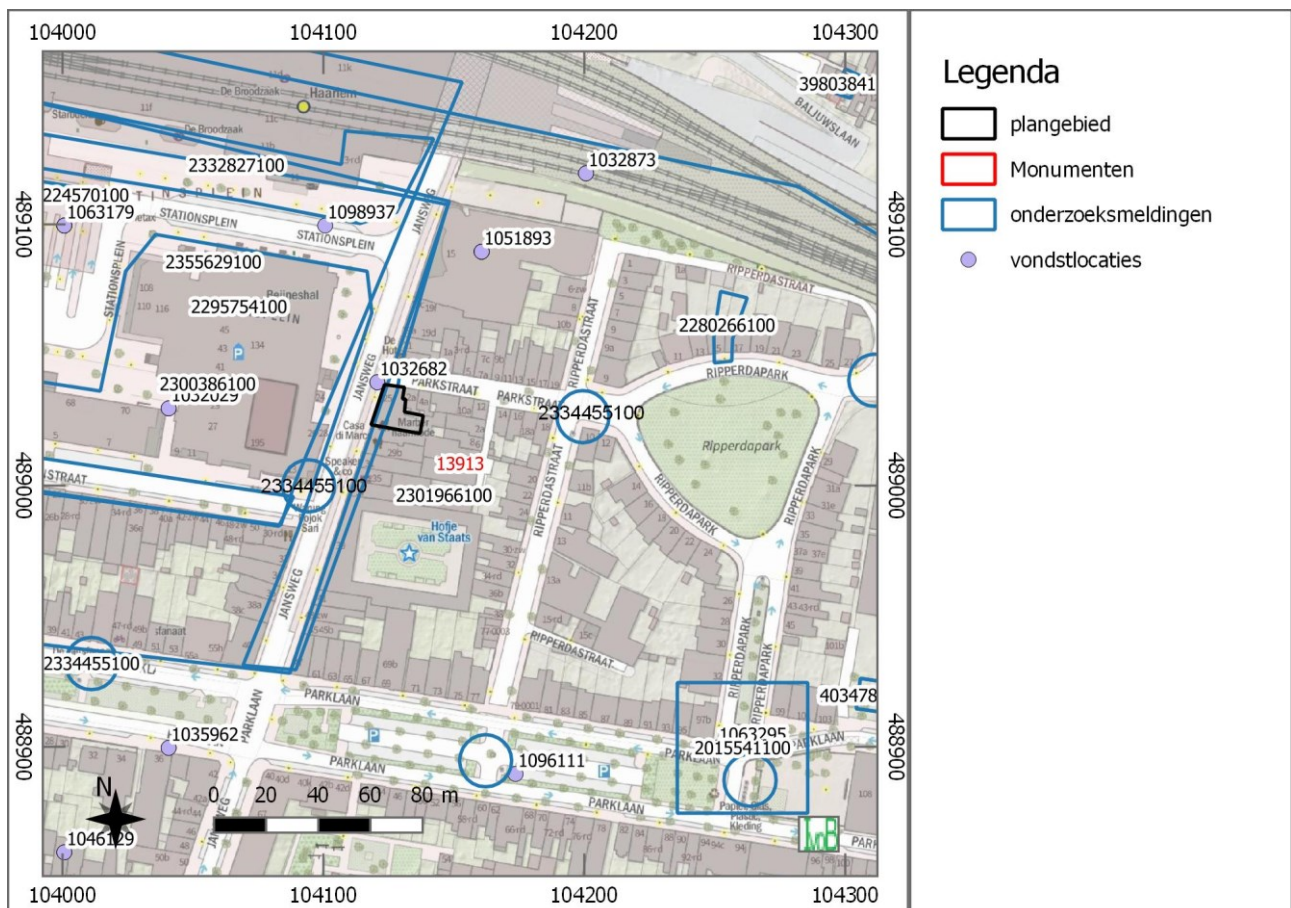
Afb. 8 Locatie van het plangebied op de Archeologische Beleidskaart van de gemeente Haarlem (ABH, Groot 2009).

Afb. 9 Geologisch profiel uit 1973-74. De foto is genomen richting het oosten, het pand van de Jansweg 25 is zichtbaar op de achtergrond. (de Jong 1985).

Rondom het plangebied zijn diverse archeologische onderzoeken uitgevoerd. In de jaren 1973-74 is door dhr. J. de Jong een drietal opnames gemaakt van de geologische opbouw van de westzijde van de Jansweg. Hierbij is een grijze cultuurlaag gevonden in het duinzand op een diepte van ca. 0,07 tot 0,57 m –NAP (afb. 9). In de laag zijn enkele houtskool- en aardewerkfragmenten gevonden en één van de houtskoolfragmenten is gedateerd met een C14 –datering op ca. 3.275 +/- 35 jaar BP (gecalibreerd ca. 1.550 v. Chr.). Dhr. De Jong meldde dat de cultuurlaag de grootste dikte had op de kruising van de Jansweg en de Parkstraat. Onder de cultuurlaag kwam nog een andere vegetatiehorizont voor, maar in het project in 1973-74 werden op dit niveau geen aanwijzingen gevonden voor menselijke activiteit.²³

In 1986 is op de hoek van de Jansweg en de Parkstraat, ten noorden van de Parkstraat, een opgraving uitgevoerd door de archeologische dienst van de gemeente Haarlem. Deze opgraving bestond uit een tweetal opgravingsputten. Op de hoek van de werkputten werden enkele sporen uit de 17^e eeuw n. Chr. gevonden. Hier zijn twee grijze cultuurlagen uit de prehistorie aangetroffen, gescheiden door een laag stuifzand. De bovenste laag bevond zich op 0,6 m –NAP. Op dit niveau werden greppels, (paal)kuilen en eerdgetouw-ploegsporen gevonden. Tijdens het project werden fragmenten klokbeker- en wikkeldraadbekeraardewerk en vuursteenartefacten zoals een 2,5 cm lange vuurstenen pijlpunt aangetroffen. De vindplaats dateert volgens de onderzoekers uit het Laat-Neolithicum of de Vroege Bronstijd, ca. 1.800 v. Chr. Waarschijnlijk staan de vindplaatsen uit dit onderzoek en het onderzoek van dhr. De Jong in verband met elkaar.²⁴

Afb. 10 Locatie van Archis-meldingen en AMK-terreinen in het onderzoeksgebied (Archis).

²³ De Jong 1985

²⁴ Archis-objectnummer 1051893, Van den Berg 2011

Ten behoeve van de vervanging van riolering in de Jansweg is eerst een bureauonderzoek uitgevoerd²⁵ en daarna een archeologische begeleiding. Tijdens de archeologische begeleiding is het prehistorische niveau weer aangetroffen op 0,5 m – NAP. Het werd gekenmerkt door vele eerdgetouwkrassen. De onderzoekers vermoedden dat dit niveau uit de periode van het Laat-Neolithicum tot en met de IJzertijd kan dateren. Op een hoger niveau werden een vijftal beer- en tonputten gevonden uit het midden van de 16^e eeuw tot en met de 17^e eeuw. De onderzoekers vermoedden dat de putten op de erfgronden gelegen waren.²⁶

Het plangebied ligt in de onderzoeksmelding van een bureauonderzoek dat is uitgevoerd in het kader van de plaatsing van ondergrondse afvalcontainers. Op een groot aantal locaties werd vervolgonderzoek in de vorm van een booronderzoek geadviseerd.²⁷ Op ca. 30 m ten zuidwesten en 65 m ten oosten van het plangebied zijn boringen verricht in het kader van dit project. Op de locatie ten zuidwesten van het plangebied werd een uitbraaklaag gevonden met veel puinfragmenten. Omdat hier op het historische kaartmateriaal bebouwing staat weergegeven, is er grote kans op de aanwezigheid van archeologische waarden en is een archeologische begeleiding geadviseerd. Bij de locatie op 65 m ten oosten van het plangebied werden geen (indicaties voor) archeologische waarden gevonden en is dus ook geen vervolgonderzoek geadviseerd.²⁸

Afb. 11 Locatie van het plangebied (zie rode pijl) op de stadsplattegrond van Haarlem door Jacob van Deventer uit ca. 1570 (Noord-Hollands Archief).

²⁵ Archis-zaakidentificatie 2295754100

²⁶ Archis-zaakidentificatie 2300386100, Archis-Objectnummer 1098637, Van den Berg 2011

²⁷ Archis-zaakidentificatie 2301966100

²⁸ Archis-zaakidentificatie 2334455100, de Groot 2011 2011

3.5 Historische situatie

Tijdens het onderzoek naar de ontstaansgeschiedenis van het onderzoeksgebied zijn de volgende (hoofd)bronnen gebruikt:

- Bonnekaarten uit 1877 tot en met 1926²⁹
- Kadastrale minuut en de Oorspronkelijke aanwijzende tafel (OAT) uit 1811-1832³⁰
- Noord-Hollands-Archief³¹
- Topografische kaarten uit 1952 tot en met 1993³²

Afb. 12 Locatie van het plangebied (zwarte cirkel) op de kaart van Wils uit 1646. Deze kaart is oostgericht (Noord-Hollands Archief).

Het plangebied bevindt zich in de noordelijke stadskern van Haarlem. De oudste vermelding van Haarlem dateert uit 948 n. Chr. In 1254 n. Chr. kreeg Haarlem stadsrechten. De Middeleeuwse nederzetting ontwikkelde zich rondom het Spaarne. De Jansweg dateert al uit de Middeleeuwen en verbond het middeleeuwse Haarlem met het dorpje Schoten. Toen in de periode van economische groei in de 16^e en 17^e eeuw de bevolking van Haarlem toenam, ontstond ten noorden van de middeleeuwse stadskern een woonwijk. Op de stadsplattegrond van Van Deventer uit ca. 1570 zijn al enkele gebouwen afgebeeld, waaronder ook enkele aan de oostelijke zijde van de Jansweg (afb. 11). In een tekst uit 1628 is er sprake van een 'illegaal gebouwde stad' aan de noordzijde van het centrum.³³ Op de kaart van Wils uit 1646 is deze situatie goed zichtbaar, het plangebied lag toen waarschijnlijk op een weiland (afb. 12).

²⁹ Bureau Militaire Verkenningen 1877-1926

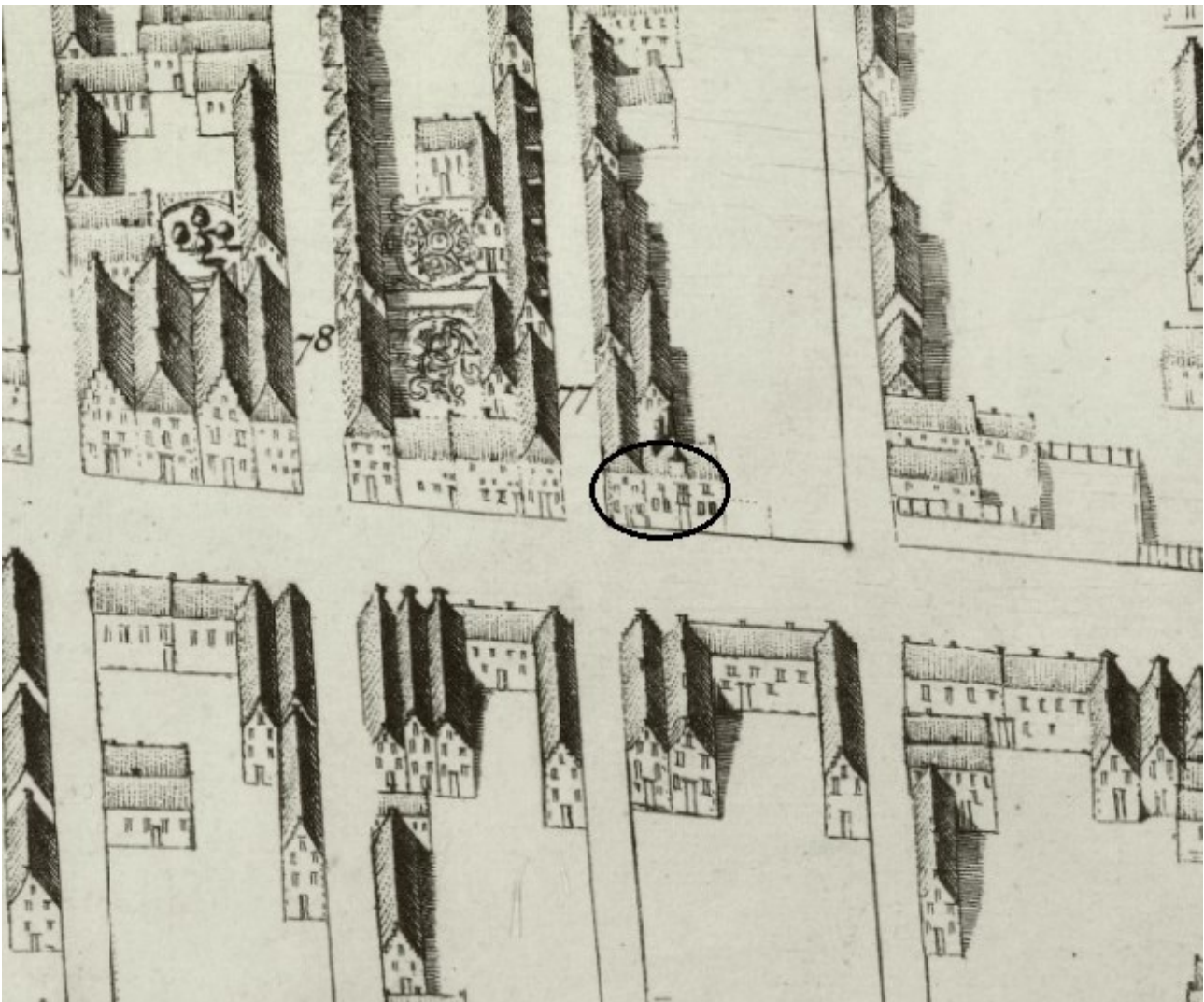
³⁰ Kadaster 1811-1832

³¹ <https://noord-hollandsarchief.nl/>

³² Topografische Dienst Nederland 1952-1993

³³ Van der Berg 2011

In de periode vanaf 1671 heeft het stadsbestuur van Haarlem zich voorgenomen om dit deel bij de stad te betrekken en in de periode daarna is de Nieuwstad gepland en omwald. De nieuwe wijk werd op al bestaande assen zoals de Jansweg en de Kruisweg georiënteerd. Wel werden delen van deze straten rechtgetrokken zodat de bebouwing langs deze straten gesloopt werd en opnieuw opgebouwd. Er werden veel zijwegen op deze twee hoofdassen aangelegd, waaronder de voorganger van de Parkstraat; het Rozenstraatje.³⁴ Op de kaart van De Hooghe uit 1689 is de nieuwe situatie goed zichtbaar (afb. 13). Op deze kaart zijn ter hoogte van de hoek van de Parkstraat twee panden afgebeeld; een oost-west-georiënteerde pand in het noorden en een noord-zuid-georiënteerd pand in het zuiden. Deze situatie met twee panden komt ook uit het bouwhistorisch onderzoek naar voren. De bouwhistoricus beschrijft dat deze situatie op basis van de kapconstructie uit de 18^e eeuw of nog ouder moet dateren.³⁵ Gebaseerd op de kaart van De Hooghe kan deze situatie al inderdaad in het einde van de 17^e eeuw hebben bestaan.

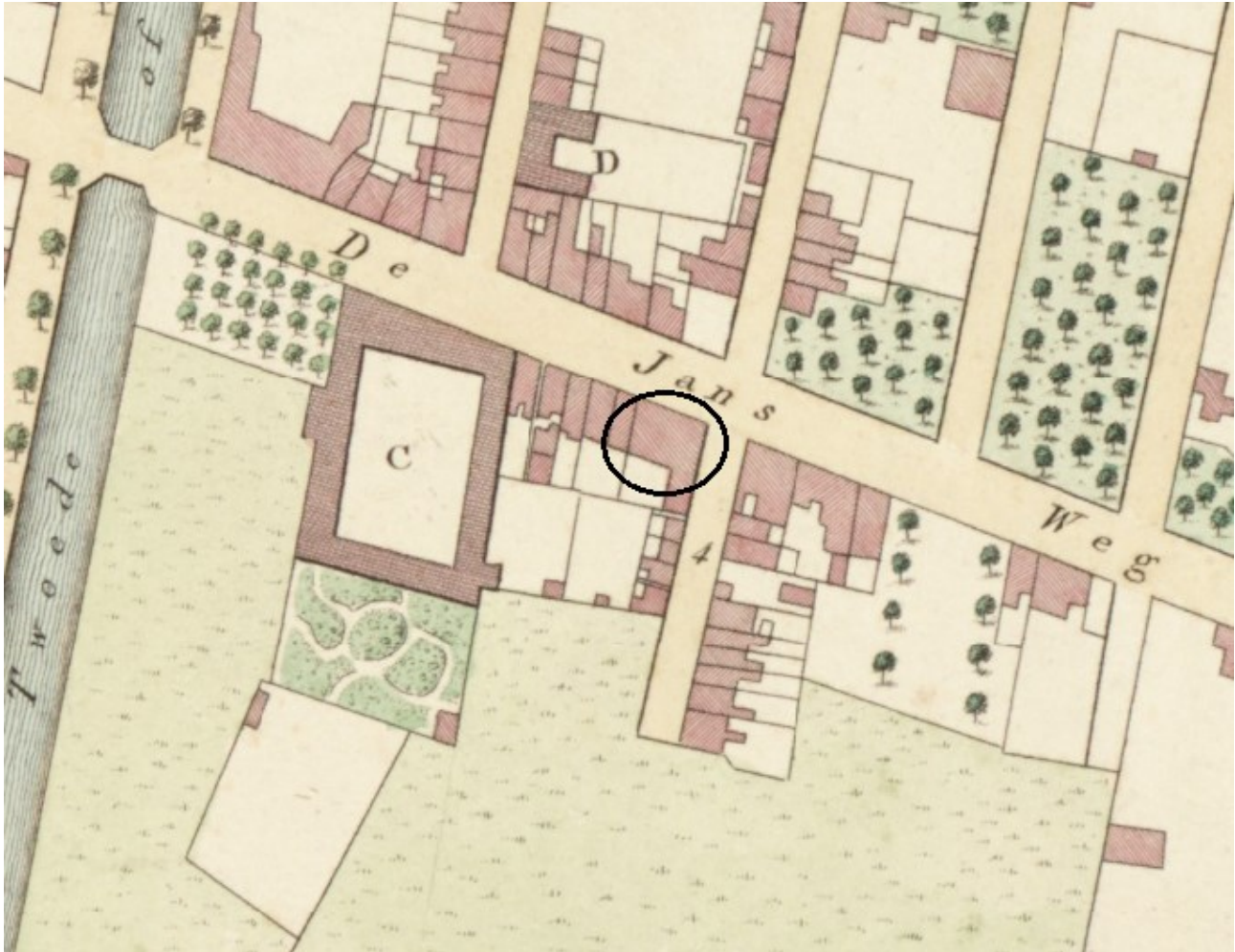
Afb. 13 Locatie van het plangebied (zwarte cirkel) op de kaart van De Hooghe uit 1689 (Noord-Hollands Archief). Deze kaart is oostgericht.

In de periode na de 17e eeuw nam geleidelijk de economische groei van Haarlem af en dit had tot gevolg dat de Nieuwstad steeds meer 'leegstand' kreeg. Op de kaart van van Baarselen en Nautz uit 1829 is deze situatie goed zichtbaar (afb. 14). Er is op deze kaart één pand op de locatie van het plangebied afgebeeld. Volgens de

³⁴ Van der Berg 2011

³⁵ Enderman 2018.

Oorspronkelijke Aanwijzende Tafelen (OAT), de bijlage van de kadastrale minuutkaart uit de periode tussen 1811 en 1832 betrof het hier twee percelen, welke allebei in bezit waren van de kastelein Willem Niks. Het noordelijke pand was een pakhuis en het zuidelijke pand een woning. Volgens het bouwhistorische onderzoek was er in deze periode sprake van één bouwlaag, al dan niet met kelder en zolder.³⁶

Afb. 14 Locatie van het plangebied (zwarte cirkel) op de kaart van Van Baarselen en Nautz uit 1829 (Noord-Hollands Archief). Deze kaart is westgericht.

In het tweede kwart van de 19e eeuw zijn de panden ingrijpend verbouwd en tenslotte samengevoegd. Ook is er een verdieping aan toegevoegd.³⁷ De toenmalige situatie is op de Bonnekaart van 1877 afgebeeld (afb. 15). In 1899 wordt aan de oostzijde van het pand een slachthuis toegevoegd. In 1922 wordt aan de oostzijde van het pand een gang en een kamer toegevoegd. In de jaren '50 of '60 van de vorige eeuw worden de losse elementen aan de oostzijde met elkaar verbonden door een verbouwing. Na deze werkzaamheden hebben er alleen nog inpandige verbouwingen plaatsgehad en (herstel)werkzaamheden aan de gevels.³⁸

³⁶ Enderman 2018, Kadaster 1811-1832

³⁷ Enderman 2018.

³⁸ Enderman 2018.

Afb. 15 Locatie van het plangebied op de Bonnekaart van 1877 (Bureau Militaire Verkenningen 1877-1926).

3.6 Gespecificeerde archeologische verwachting

De eerste onderzoeksvraag; *zijn er mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig en zo ja, wat is de gespecificeerde verwachting?*; kan als volgt beantwoord worden:

In het plangebied kunnen op meerdere niveaus archeologische waarden aanwezig zijn. In de ondergrond van het plangebied zijn mogelijk nog twee vegetatieniveaus aanwezig, gescheiden door enkele duinverstuivingsfases. Het bovenste niveau bevindt zich op een variërende diepte van 0,07 tot 0,6 m –NAP (ca. 1,07 tot 1,6 m –mv). In dit niveau is handgevormd aardewerk uit het Laat-Neolithicum en de Vroege Bronstijd, vuursteenartefacten zoals pijlpunten en houtskooffragmenten gevonden. Direct onder de laag zijn veel eerdgetouw-ploegsporen waargenomen. Het is niet zeker of het onderste niveau ook een cultuurlaag betreft of een natuurlijk ontstane vegetatiehorizont. De bovenste laag wordt afgedekt door een duinverstuivingsfase die uit de periode van de Bronstijd of de IJzertijd kan dateren.

In de bovengrond kunnen nog resten aanwezig zijn van bebouwing uit de Late Middeleeuwen of Nieuwe tijd. Het is niet precies bekend wanneer de eerste bewoning langs de Jansweg plaatsvond, maar op de locatie van het plangebied zijn daar al aanwijzingen voor uit de 16^e eeuw n. Chr. Waarschijnlijk is het plangebied sinds het einde van de 17^e eeuw bewoond geweest. Uit bouwhistorisch onderzoek blijkt dat er nog elementen uit deze periode in het huidige pand aanwezig kunnen zijn. Archeologische resten uit deze periode zullen bestaan uit funderingsresten, beer- en waterputten, afvalkuilen en veel vondstmateriaal zoals aardewerk, bouw materiaal,

botmateriaal en glas. Op de locatie van het plangebied zijn waarschijnlijk nog funderingen uit het einde van de 17^e eeuw, de 18^e eeuw en de 19^e eeuw aanwezig. De bouwhistorische elementen van het pand uit de 19^e eeuw en daarvoor zijn gewaardeerd met een positieve of hoge monumentwaarde. De resten bevinden zich direct onder het maaiveld in de ca. 1 m dikke stadsophogingslaag. Op de locatie van de huidige kelder zullen de resten uit de Late Middeleeuwen verstoord zijn geraakt.

3.7 Effect van de voorgenomen ingreep op de verwachte waarden

De tweede onderzoeksvraag; *worden de verwachte archeologische waarden bedreigd door het uitvoeren van de voorgenomen ingreep in het plangebied?*; kan als volgt beantwoord worden:

De nieuwe bebouwing krijgt een ander grondplan dan de huidige bebouwing. De noord- west- en zuid-funderingen worden wel op de plaats van de huidige funderingen aangelegd maar de funderingen aan de binnenzijde en aan de oostzijde komen op een andere plaats. Dit betekent dat bij het uitgraven van de funderingssleuven nog archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd verstoord kunnen worden. De liftschacht wordt tot een diepte van ca. 1,5 m –mv uitgegraven en dat betekent dat op deze locatie waarschijnlijk tot in het prehistorische niveau in de ondergrond gegraven gaat worden. Tijdens de uitvoering van de geplande werkzaamheden kunnen dus archeologische waarden verstoord worden.

3.8 Conclusie

De overige onderzoeksvragen kunnen als volgt beantwoord worden:

Is het plangebied voldoende onderzocht?

Uit het bureauonderzoek blijkt dat mogelijk nog in het plangebied archeologische waarden en bouwhistorische waarden aanwezig zijn die door de uitvoering van de geplande werkzaamheden verstoord kunnen worden. Het plangebied is daarom nog niet voldoende onderzocht.

Als de mogelijke archeologische waarden bedreigd worden en het plangebied nog niet voldoende is onderzocht;

Welke vorm van archeologisch onderzoek is de beste manier om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om tot een selectiebesluit te komen?

Vervolgonderzoek kan het beste in de vorm van gravend onderzoek uitgevoerd worden. Omdat de funderingen van het huidige pand (deels) ook als archeologische resten beschouwd kunnen worden, is het noodzakelijk om na de sloop van het huidige pand tot aan het maaiveld een archeologische opgraving uit te voeren. Voor de uitvoering van dit onderzoek is een door de bevoegde overheid goedgekeurd Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk.

4 Advies

Het is mogelijk dat in het plangebied archeologische of bouwhistorische waarden aanwezig zijn die tijdens de voorgenomen werkzaamheden verstoord kunnen worden. Om de op het bureauonderzoek gebaseerde gespecificeerde verwachting voldoende te kunnen aanvullen en toetsen, adviseert IVO·B, Allround Archeologie, om eerst het pand tot aan het maaiveld te slopen en vervolgens een opgraving (DO) in het plangebied uit te voeren. Dit betekent dat als in het plangebied archeologische resten aanwezig zijn, deze gedocumenteerd worden voordat de bouwwerkzaamheden van start kunnen gaan. De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

Het verdient verder de aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 5.10 van de Erfgoedwet.

Literatuur

- Alterra. 2009. "Digitale Geomorfologische Kaart van Nederland." .
- Berg, G. van den. 2011. *Archeologische begeleiding riolsleuven aan de Jansweg en het Stationsplein te Haarlem (Gemeentelijke projectcode: JNW.0.2010)*. Argo 7. Zaandam.
- Blokzijl, J., C.W. Dubelaar, W. de Gans, and J. de Jong. 1995. "Vereenvoudigde Geologische kaart van Haarlem en omgeving." . Haarlem: Rijks Geologische Dienst.
- Bureau Militaire Verkenningen. 1877. "Bonnekaart, 346, Haarlem." .
- Enderman, M.W. 2018. *Bouwhistorische opname Janseweg 25 te Haarlem*. Enderman, bureau voor bouwhistorie. Nieuwkoop.
- Gemeente Haarlem, Bureau Archeologie. 2014. *Haarlemse Richtlijnen, Aanvullende specificaties ten behoeve van archeologisch onderzoek in de gemeente Haarlem*. Haarlem.
- Groot, R.W. de. 2011. *Boren voor afval: onderzoek op de locaties voor ondergrondse restafvalcontainers in de binnenstad van Haarlem, Gemeente Haarlem, Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)*. RAAP-rapport 2416. Weesp.
- Groot, S.J. 2009. "Archeologische Beleidskaart Haarlem (ABH)." . Haarlem.
- Jong, J. de. 1985. "Geologisch onderzoek in ontgravingen op het stationsplein te Haarlem." *Haarlems Bodemonderzoek* 19 1985.
- Kadaster. 1811. "Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel, Gemeente Haarlem, Sectie B, Blad 01." .
- SIKB. 2018. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 4.1*.
- Topografische Dienst Nederland. 1952. "Topografische kaart van Nederland, blad 25A, Schaal 1:25.000." .
- Vos, G.A., and W.C. Markus. 1992. "Bodemkaart van Nederland, Schaal 1:50.000, Blad 24 Oost (gedeeltelijk) Zandvoort en 25 West Amsterdam." . Wageningen: Staring Centrum.

Overzicht van de archeologische perioden

Periode		Begin	Eind
Paleolithicum	Vroeg		250.000 BP
	Midden	250.000 BP	35.000 v. Chr.
	Laat	35.000 v. Chr.	9.700 v. Chr.
Mesolithicum	Vroeg	9.700 v. Chr.	8.400 v. Chr.
	Midden	8.400 v. Chr.	6.450 v. Chr.
	Laat	6.450 v. Chr.	5.300/4.900 v. Chr.
Neolithicum	Vroeg	5.300/4.900 v. Chr.	4.200 v. Chr.
	Midden	4.200 v. Chr.	2.850 v. Chr.
	Laat	2.850 v. Chr.	2.000 v. Chr.
Bronstijd	Vroeg	2.000 v. Chr.	1.800 v. Chr.
	Midden	1.800 v. Chr.	1.100 v. Chr.
	Laat	1.100 v. Chr.	800 v. Chr.
IJzertijd	Vroeg	800 v. Chr.	500 v. Chr.
	Midden	500 v. Chr.	250 v. Chr.
	Laat	250 v. Chr.	15 v. Chr.
Romeinse tijd	Vroeg	15 v. Chr.	70 n. Chr.
	Midden	70 n. Chr.	270 n. Chr.
	Laat	270 n. Chr.	450 n. Chr.
Middeleeuwen	Vroeg	A	450 n. Chr.
		B	525 n. Chr.
		C	725 n. Chr.
		D	900 n. Chr.
	Laat	A	1050 n. Chr.
		B	1250 n. Chr.
Nieuwe Tijd	A	1500 n. Chr.	1650 n. Chr.
	B	1650 n. Chr.	1850 n. Chr.
	C	1850 n. Chr.	heden